

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

דברים-שבת חזון

(חלק בט)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת דברים (שבת חזון), ב"ח מנ"א, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

דברים

שבת חזון

ואעפ"כ, סיום וחותרם ההפטרָה⁶ הוא בענין הגאולה – „ואשיבה שופטיך גו' ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה”;

ועל-דרך-זה מצינו בפרשת דברים, שאף שפרשה זו כוללת „דברי תוכחות”⁷, מכל מקום, סיומה וחותרם⁸ קאי בענין הכניסה דישראל לארץ ישראל – „לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הגלחם לכם”.

וכיון ש„הכל הולך אחר החיתום”⁹, מובן, שאעפ"פ שתוכן ההפטרָה הוא „פורענותא”¹⁰ – ובג' דפורענותא גופא, ההפטרָה „חזון” היא החמורה שבהם¹¹ – מכל מקום, הנקודה העיקרית שבה (– הסיום והחותרם) היא ענין הגאולה: „ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה”.

ומאחר שכל הפטרָה באה כגמר וסיום לפרשה הנקראת בתורה¹² –

(6) שם, כ"ז.

(7) ראה ספרי, ת"א, ת"י ופרש"י – ריש

פרשתנו.

(8) ג, כב.

(9) ברכות יב, א.

(10) תוס' מגילה שם, וטושו"ע שם –

מפסיקתא. וברמב"ם שם „בדברי תוכחות”. אלא שלדעת הרמב"ם הוא סדר אחר ולא כבטושו"ע.

(11) ראה תוס' שם בסימו, בהטעם דהפטרָה

דחזון הוא בשבת שלפני ת"ב – כי הוי ענין

„אבילות”. וראה ראב"ה ס"י תקצה „והפטרָה

דחזון ישעי' נהגו לקרותה בניגון קינה וענין

אבילות הוא” (ועיי"ש שלכן קוראין אותה דוקא

בשבת שלפני ת"ב (ולא לאח"ז) „כיון דבחול לא

אפשר לאפטרָה מפטרָה בשבת”.

(12) להעיר מפירושו לשון „הפטרָה” –

אנציקלופדי' תלמודית בערכו (בתחלתו). וראה

שם, די שיקראו אותה בשם „אשלמתא”, כי היא

ההשלמה של קריאה בתורה.

א. בענין הפטרות הפרשיות, כבר נתבאר פעמים רבות דאעפ"פ שאמרו שרק מפרשת בראשית ועד י"ז תמוז „מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה, ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע” (כדאיתא בטור²).

מכל מקום, כיון שכל עניני התורה מדוייקים הם ביותר, מובן, שגם ההפטרות שנקבעו בשבתות אשר מי"ז תמוז ואילך „לפי הזמן כו” [הפטרות „דברי ירמיה” בפרשת פינחס (או מטות) וכו', הפטרות „חזון” בפרשת דברים³] – יש להן שייכות לפרשיות הנקראות בשבתות אלו („מענין הפרשיות כו”“). הגם שבציקרון נקבעו „לפי הזמן ולפי המאורע”⁴.

וענין זה מודגש ביותר בשבת חזון, שהרי שבת זו נקראת (במנהג ישראל, אשר תורה היא) ע"ש ההפטרָה – „שבת חזון”, והיינו שזהו תוכן (כל) ענינה של שבת זו.

ב. אחד הענינים שבהם הפטרות „חזון ישעיהו”⁵ היא „בדומה” לפרשה (דברים) – הוא:

תוכן הנבואה שבהפטרות „חזון ישעיהו” הוא דברי מוסר לישראל,

(1) ראה לקו"ש ח"ט ע' 61. וש"נ. ח"ה ע' 342.

ועוד.

(2) אר"ח סתכ"ח (בשם הפסיקתא). ועד"ז

בשו"ע שם ס"ח. תוד"ה ר"ח מגילה לא, ב. וראה

רמב"ם הל' תפלה פ"ג הי"ט.

(3) ועד"ז ה' דנחמתא.

(4) ראה בפרשיות לקו"ש ח"ט שם ובהערות

שם.

(5) ישעי' א, א ואילך.

ממילא נמצא, שהסיום וה"סך הכל" דפרשה זו הוא ענין הגאולה.

ועפ"ז יומתק מה שבלקוטי תורה – סידר בו הצמח צדק המאמרים „על סדרי פרשיות התורה כו”¹³ – ישנו מאמר יחידי¹⁴ לפרשת דברים, על הפסוק „ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה” (ולא נמצא שם מאמר על אחד מפסוקי הפרשה עצמה¹⁵) – די”ל (בדרך אפשר) שהטעם לזה הוא, כי זהו תוכן הפרשה. ואעפ”ש ענין זה [שהדגשת הנקודה העיקרית של הפרשה היא דוקא בהפטרה, ובזה גופא – בסיום ההפטרה] – אפשר לאמרו בכל הפרשיות, מכל מקום, לא מצינו על-דרך-זה בשאר הפרשיות, שהמאמר בלקוטי-תורה (לפרשה מסוימת) יהיה רק על פסוק מההפטרה¹⁶, ומסיום ההפטרה דוקא.

וי”ל שהטעם לזה שכן הוא דוקא בפרשת דברים, הוא, כי בענין הגלות והגאולה מודגש הדבר באופן מיוחד, וכדלקמן.

ג. ויובן בהקדם הא דאיתא בילקוט בתחלת ירמיה¹⁷: „עלה אריה במזל אריה והחריב את אריאל. עלה אריה זה נבוכדנאצר דכתיב¹⁸ עלה אריה מסבכו, במזל אריה עד¹⁹ גלות ירושלים בחודש החמישי, והחריב אריאל הוי”²⁰ אריאל אריאל קרית חנה דוד. על מנת שיבא אריה במזל אריה ויבנה אריאל. יבא אריה זה הקב”ה דכתיב ביה²¹ אריה שאג מי לא יירא, במזל אריה והפכת²² אבלם לששון, ויבנה אריאל בונה²³ ירושלים ה’ נדחי ישראל יכנס”.

וצריך להבין: כיון שכל עניני התורה הם בדיבור, ובודאי אין בהם מליצות סתם ח”ו, מהי ההדגשה שבנקיטת הלשון „אריה”, הן בנוגע לחורבן („עלה אריה במזל אריה והחריב את אריאל”), והן בנוגע לבנין („שיבא אריה במזל אריה ויבנה אריאל”) – ולמה לא נאמר בסתם: „בא

13 מנוסח השער דהלקו”ת אשר נערך ע”י כ”ק אדמו”ר הצי”צ.

14 על פסוק מהסדרה או הפטורה. וגם מאמר השני שם – הוא בהמשך לד”ה ציון במשפט תפדה.

15 באוה”ת לאדמו”ר הצי”צ נמצאו כמה מאמרים לפ’ דברים, ואולי יש בהם גם (חלקים) מאדמו”ר הזקן. אבל ראה רשימת מאמרי אדה”ז על סדר פסוקי התורה (בסו”ס מאמרי אדה”ז על פרשיות התורה ח”ב ע’ א’מד) – שלא נמצאו ע”פ דברים.

16 אף שישנם מאמרים דסדרות שבאו על פסוקים מההפטורה. ולהעיר שבתו”א פ’ בראשית מתחיל במאמרי ד”ה השמים כסאי וד”ה כי כאשר השמים החדשים – פסוקים מההפטרה (דשבת ר”ח), אבל (נוסף לזה שגם הם שייכים לתוכן הסדרה, בראשית גו’ את השמים ואת הארץ) הרי לאח”ז – כמה מאמרים על פסוקי ועניני פ’ בראשית.

* דמאמרים אלו נאמרו בשבת ר”ח – ראה בהוספות לס’ מאמרי אדה”ז – תקס”ה ח”ב (ע’ א’ק”ז).

11

בפ’ תרומה הד”ה אינו מהפרשה, אבל תוכן המאמר בענין דהסדרה – הכרובים, עיי”ש. וראה בס”פ תרומה: כ”ק אדמו”ר נ”ע ביאור ענין הכרובים.

בלקו”ת פ’ צו ופ’ שמיני אין ד”ה על פסוקים דהסדרה אבל תוכן המאמרים שייכים להסדרה.

17 רמז רנט. הובא ונתבאר באוה”ת נ”ך כרך ב ע’ א’נו ואילך. ד”ה בונה ירושלים ה’ דש”פ ואתחנן תרכ”ט (סה”מ תרכ”ט ע’ רעא).

18 ירמ’ ד, ז.

19 שם א, ג.

20 ישע”י כט, א.

21 עמוס ג, ת.

22 ירמ’ לא, יב.

23 תהלים קמו, ב.

דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו ל"ישראל"²⁹, והקב"ה מקיים כביכול את המצוות שמצווה ל"ישראל"³⁰, הכיצד³¹ הניח הקב"ה לאומות העולם להחריב את ביהמ"ק, ועוד זאת, שהדבר נעשה בשליחותו יתברך, כדכתיב בנבואה³² "הנני שולח ולקחתי גו' ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי גו'!"

ואם מפני שלא היו ישראל ראויים לביהמ"ק – הרי היה ביכולת הקב"ה לגנוז את המקדש, וכמו שמצינו בנוגע למשכן שנגנז אהל מועד כו"³³, ובפרט שגם במקדש עצמו מצינו ש"טבעו בארץ שעריה"³⁴, ועל-דרך-זה נגנזו כמה מהכלים³⁵.

ה. והנה, בנוגע לאיסור "בל תשחית" לכאורה אפשר ליישב ע"פ מאמר רז"ל על הפסוק³⁶ "כלה ה' את חמתו", ש"שפך חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל" (והיינו דכתיב "חזמוור לאסף" ולא "בכי לאסף"), ד"ל שלכן אין בזה ענין של כל תשחית, כי איסור זה אינו אלא "כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל על מנת לתקן מותר לקלקל אם אי אפשר לתקן אלא ע"י קלקול זה"³⁷.

נבוכדנאצר בחודש החמישי כו' על מנת שיבא הקב"ה כו' ויבנה בית המקדש?"

ד. והביאור בזה הוא, שבכך מיישב המדרש שאלה כללית בנוגע לחורבן בית המקדש:

הלכה פסוקה היא²⁴: "כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין כו' דרך השחתה עובר בלא תשחית"²⁵. יתר על כן: בנוסף לאיסור "בל תשחית", ישנו איסור מיוחד בנוגע לביהמ"ק, "לא תעשון גו'" – שלא לפגום בחלק מביהמ"ק: "הנותץ"²⁶ אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר²⁷ ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם, ועל-אחת-כמה-זכמה שאסור להחריב את ביהמ"ק כולו, ודבר זה אף נמנה במנין המצוות²⁸ להרמב"ם: "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות".

ועולה השאלה^{28*}: כיון ש"מגיד

(24) רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ג. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף יד.

(25) ברמב"ם שם ממשך, ואינו לוקה אלא . .

מדבריהם, וראה מ"מ שם ה"ח ("א"ה כו") דלדעת הרמב"ם – בכל דבר מלבד אילנות הוא רק מדרבנן. אבל בשו"ע אדה"ז שם הלשון: "עובר

בל"ת שנאמר לא תשחית גו'". וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך בל תשחית בתחלתו המחלוקת בזה.

(26) לשון הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ז. ובהל' יסוה"ת פ"ו ה"ז – "הסותר" ועוד שינויים.

וראה צפע"ג הל' יסוה"ת שם. ועוד. ואכ"מ.

(27) ראה יב, ג"ד.

(28) שבריש ספר היד מ"ל"ת סה. ועד"ז – בסהמ"צ מ"ל"ת סה. ובכותרת להל' יסוה"ת מצוה

ח כתב: שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהם (כי מקצר ביותר בהלשון). ואכ"מ.

(28*) בהבא לקמן העירני ח"א מס' נפש חיים (לר"ח פאלאגי) מע' הבי"ת אות יד. וש"נ.

(29) תהלים קמו, יט.

(30) שמו"ר פ"ל ט. ועד"ז – ירושלמי ר"ה

פ"א ה"ג. וראה ברכות ו, א (בנוגע תפלין). ועוד.

(31) ראה ב"ר פ"א, ה.

(32) ירמ"י כה, ט ואילך. וראה שם ז, יד (ועשיתי לבית גו'); לב, ג (הנני נותן גו'). ועוד.

(33) סוטה ט, סע"א.

(34) איכה ב, ט. איכ"ר שם (פ"ב, יג). במדב"ר פט"ו, יג. זח"א ג, א. וראה סוטה שם ובפרש"י שם.

(35) יומא נב, ב. וש"נ.

(36) איכה ד, יא. איכ"ר שם.

(37) שו"ע אדה"ז שם סט"ו.

והסתירה צריכים להיות „כדי לתקן” תיקון ובנין⁴⁵ בגוף הדבר⁴⁶. ובפרט ע”פ פסק־דין הרמ”א⁴⁷ אפילו בנוגע לבית הכנסת, ש„אסור לסתור דבר מבית הכנסת אלא אם כן עושה על מנת לבנות”, אבל אם עושה זאת לצורך אחר, אפילו לצורך מצוה, הרי זה אסור⁴⁸, דלא הותרה הסתירה אלא על־מנת לבנות, וכדי לבנות במקומו⁴⁹.

וי”ל שזהו טעם ההוספה והדיוק בילקוט „עלה אריה כו’ והחריב את

וכדקיימא לן במלאכת שבת, דאע”פ שכל המקלקלין פטורין³⁸ (אם „קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור”³⁹), מכל מקום, „הקורע בחמתו או על המת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב”⁴⁰. ועל־דרך־זה בעניננו, דכיון שחורבן ביהמ”ק היה באופן של „כילה .. חמתו”, הרי זה ענין של תיקון.

ועוד זאת: כיון שעי”ז ש”כילה .. חמתו” – „לא שפך חמתו על ישראל”, נמצא שגם לגבי ישראל החורבן הוא ענין של „מקלקל על מנת לתקן”, שהרי „אי אפשר לתקן אלא ע”י קלקול זה”, ואין בזה איסור של כל תשחית⁴¹.

אבל לענין איסור „לא תעשון כן” עדיין קשה: אע”פ שאיסור זה הוא (כדיוק לשון הרמב”ם⁴²) כאשר הדבר נעשה „דרך השחתה”⁴³ דוקא, וכביאור הכסף־משנה⁴⁴, „שאם נותן כדי לתקן ודאי שרי” – מכל מקום, הניתוץ

(45) ולהעיר דגם במלאכת שבת לגבי סותר כתב הרמב”ם (הל’ שבת פ”א הי”ח) „כל המקלקל ע”מ לתקן חייב כיצד הרי שסתר ע”מ לבנות במקומו” (ובשבת לא, ב). ועפ”ז צ”ע אם הדין ברמב”ם שם פ”י (הנ”ל בפנים) הקורע בחמתו כו’ נחשב כמתקן הוא גם במלאכת סותר, כמו שפירש במנ”ח מצוה לב במוסף השבת (מט, ד) ברמב”ם שם (פ”י ע”ה) ד,ל”ד ע”מ לבנות אלא העיקר שלא יהי’ דרך השחתה שהוא מקלקל” עיי”ש.

[והא דלא כתב הרמב”ם בפ”י (הט”ו) ע”מ לבנות במקומו – לפי שסמך על מ”ש לפניו בפ”א (שו”ת אבני נזר אור”ח ח”א סק”ד ס”ה)].

וראה שו”ע אדה”ז אור”ח סי’ רעח ס”ב.ג. שו”ת הצ”צ אור”ח ס”כ אות ג. שו”ת אבני נזר שם טרל”ג ס”ד ואילך. ועוד. ועצ”ע. ואכ”מ.

(46) ראה בארוכה שו”ת צ”צ שם. ושם בסוף אות ג, דגם להרמב”ם שלא אסר אלא דרך השחתה אם אין התיקון מתקן כל הקלקול חשוב זה השחתה. וראה שם בסוף התשובה: ואפ”ל גם הרמב”ם לא כתב דרך השחתה אלא לענין חיוב מלקות כו’ אבל להתיר כשאינו דרך השחתה י”ל דבעינן שיהי’ ע”מ לתקן כמ”ש המרדכי (דלקמן הערה הבאה – שצ”ל ע”מ לבנות). וראה גם שו”ת תורת חסד אור”ח ס”ד. שד”ח כללים מערכת המ”ם כלל יב (כרך ב, תיג, ב ואילך).

(47) שו”ע אור”ח סו”ס קנב (מרדכי פ”ד דמגילה).

(48) וראה שו”ת צ”צ ותורת חסד שם.

(49) ראה ט”ז שם סקנ”א סק”ג ובפרמ”ג שם.

(38) רמב”ם הל’ שבת פ”א הי”ז. משבת קה, ב. ובכ”מ.

(39) רמב”ם שם.

(40) רמב”ם שם פ”י הי”י. וראה שם פ”ח הי”ח.

(41) עדמ”ש במדות פ”א מ”ב „ורשות הי’ לו לשרוף את כסותו”, ואין כאן משום כל תשחית כו”” (פי’ הרא”ש שם). וראה לקו”ש חיי”ע ע’ 465 ואילך הביאור בזה לדעת אדה”ז, אף שפסק שם (סו”ס יד) דאיסור כל תשחית הוא, אפילו כוונתו כדי להראות כעס וחימה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה. עיי”ש.

(42) הל’ יסוה”ת והל’ ביהב”ח שם.

(43) וכלשונו כהל’ מלכים שם (ועד”ז בשו”ע

אדה”ז שם ט”ו) לגבי כל תשחית. ועד”ז בהל’ שבת שם פ”א לגבי איסור שבת.

(44) הל’ ביהב”ח שם.

ו. מכאן נמצאנו למדים ענין נפלא בנוגע לחורבן הבית – בית ראשון, ועל־אחת־כמה־וכמה בית שני:

בנין ביהמ"ק השלישי ע"י הקב"ה – „יבא אריה זה הקב"ה כו' במזל אריה והפכתי אבלם לששון ויבנה אריאל" – אינו ענין שהתחלתו תהיה רק לעתיד לבא, אלא התחלת בנין זה היתה תיכף לחורבן הבית.

יתר על כן – זוהי כל תכלית חורבן הבית: הקב"ה ביקש „לתקן" 54 את ביהמ"ק 55, שלא יהיה כפי שהיה בתחילה, „בניינא דבר נש" 56 שאין לו קיום 57, אלא יהיה „בניינא . . דקב"ה" 56, בנין נצחי, ומטעם זה אירע

54 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרע"ח ס"ב, ב' דיעות (לגבי שבת) בסותר ע"מ לבנות – אם צריך שיהא בנין האחרון יותר טוב מן הראשון או לא. וראה שו"ת צ"צ ח"ו שער המילואים – חידושים על מס' שבת (בהוצאת קה"ת תשכ"ד – ט, סע"ב). אבל גם להדיעה שלענין איסור שבת א"צ שיהא הבנין יותר טוב מן הראשון לאחשבו בסותר ע"מ לבנות, הרי לענין ניתוח אבני היכל כו' – בכדי שהסתירה תהי' נחשבת כבנין הוא דוקא בסותר ע"מ לבנות במקומו בנין טוב ויפה מהראשון, וכנ"ל (הערה 50) בעצת בכא בן בוטא להורדוס. וכמפורש בשו"ת משאת בנימין (שהובא בשו"ת צ"צ שבעה ערה 51).

55 כי אף ש„עלה ארי' מסבכו כו" מדובר בבית ראשון שהחריב נבוכדנאצר, הרי על בית השני (אף שחסרו בו ה' דברים – יומא כא, ב) נאמר (חגי ב, ט. ב"ב ג, סע"א ואילך) גדול יתי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. ויומתק ע"פ זח"ג שבעה ערה הבאה (ועד"ז הוא בראב"ע חגי שם – בפ"י הב').

56 זח"ג רכא, א. וראה גם שם ח"א כה, א. 57 ולהעיר שגם האופן דגדול יותר דבית שני הוא „בבנין" או „בשנים" (כ"ב שם), היינו שהי' לו קיום יותר. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט (ע' 27-8 ובהערות שם; ע' 62; ע' 67-8), שהוא גדלות גם באיכות וברוחניות.

אריאל כו' על מנת שיבא אריה כו' ויבנה אריאל" – להדגיש, שמטרת חורבן הבית אינה לשם החורבן עצמו, אלא היא לשם ענין נוסף, והוא, „על מנת שיבא אריה כו' ויבנה אריאל" – „על מנת לבנות". וממילא מובן שאין כאן איסור של ניתוח הבית, חורבן ביהמ"ק, אלא להיפך 50: „ההיא נתיצה בנין מקרי" 51 – החורבן והניתוח עצמו ענינו (ושמו) הוא – בנין.

ומהאי טעמא חוזר בילקוט וכופל את השם: „עלה אריה במזל אריה והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא אריה במזל אריה ויבנה אריאל" – כי בזה בא להסביר ולהדגיש, שתוכנו הפנימי של החורבן – הנתיצה – „בנין מקרי", ועד כדי כך, ש„שמו" של ענין החורבן (והגורם לו) הוא כשמו של המביא לבנין ביהמ"ק כפשוטו – „יבא אריה במזל אריה ויבנה אריאל" 52 (והרי „שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" מורה על תוכן הדבר 53).

50 ראה תשב"ץ ח"א ס"ב (הובא בשו"ת תורת חסד שם אות ד) שמביא ראי' שמותר לסתור היכל כולו בשביל לבנות, דבכא בן בוטא השיא עצה (כ"ב ד, א. וכצ"ל בתשב"ץ שם) להורדוס „למסתר' להיכל ולמבני". ואם נאמר שמזה הוא מקור דברי הרמב"ם (בהל' יסוה"ת והל' ביהב"ח) למ"ש „דרך השחתה" – מובן, דפירוש „דרך השחתה" הוא בכל גווני דאינו ע"מ לבנות במקומו בנין (חדש ויפה יותר. וראה לקמן הערה 54).

51 ל' המרדכי במגילת פ"ד סתתכ"ו, ומקשרו עם הדין דנתיצת ביהמ"ק (הובא בב"י לטאו"ח שם) סקנ"א ד"ה כתב המרדכי. שו"ת צ"צ שם ס"א ד"ה ויש לחקור).

52 שער היחוד והאמונה ספ"א. 53 ע"פ כ"ז יומתק (בפנימיות הענינים) זה שמדרש הנ"ל הוא בילקוט יומ"י שבוה מודגש יותר הנ"ל, כי „ירמי' כולי' חורבנא . . וישעי' כולי' נחמתא" (כ"ב יד, ב. יל"ש ירמי' שם בתחלתו – רמז רנה).

כי אם יותר מזה: אין כל הפסק זמן, הפסק רגע, בין חורבן הבית ובין הגאולה ובנין ביהמ"ק, אלא – תיכף לחורבן ממש היתה התחלת הגאולה בעולם הזה למטה, בארץ ישראל עצמה – „נולד מושיען“.

אמנם בגלוי רואה ומרגיש כל אחד מישראל את ענין החורבן, וממילא ישנן הלכות תשעה באב וכו'; אך הלא ענינו (של התעניות, ותשעה באב בפרט) הוא להביא לתשובה – ובלשון הרמב"ם ריש הלכות תעניות: ודבר זה מדרכי התשובה הוא⁶⁴ – כדי שהגאולה ובנין המקדש יבואו ע"י תשובה ועבודת ישראל בפועל.

ה. ענין זה (שהתחלת בנין הבית היתה תיכף ממש לחורבן, משום שזו כל תכליתו של החורבן, לשם תיקון הבית) – מצאנו מפורש כבר בגלות הראשונה, גלות מצרים: לאחר גזירת הגלות, ו"עבדום וענו אותם"⁶⁵, מיד – תיכף ממש – הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו, ו"אחרי כן יצאו ברכוש גדול"⁶⁶. וידוע הביאור בזה⁶⁷, שכל ענינה של גלות מצרים היה לצורך העליה (ה"רכוש גדול") של ישראל, ולשם קבלת התורה (אלא שישראל, בהיותם בגלות ושעבוד מצרים, לא חשו בזה,

החורבן של בתי המקדשות, בית ראשון ובית שני, על-מנת לתקן ולבנות ביהמ"ק מתוקן, ביהמ"ק השלישי, שהוא בנינא דקוב"ה. ונמצא שחורבן בתי המקדשות הוא דוקא גדר של „בנין“, ואינו חורבן וסתירה.

ז. עפ"ז יש לכאר בעומק יותר את סיפור המדרש⁶⁸, שבשעה ששמע ערבי (בעת חורבן הבית) ש„צעהק פרתו"⁶⁹ של אדם מישראל, אמר לו שביהמ"ק חרב בשעה זו; ותיכף ומיד, לאחרי ש„הפדה צועקת פעם אחרת"⁶⁹ – אמר לו ש„נולד מושיעיהם וגואלן של ישראל"⁶⁹ –

דיש לומר, שבפנימיות הענין אין הכוונה בזה רק ללידת המשיח שהיתה אז, והיינו, שמן הרגע שלאחרי החורבן משיח עומד מוכן לגאול את ישראל, ונמצא, שיחד עם החורבן באה גם ההכנה, ההתחלה והאפשרות לגאולה (ומובן ההכרח לדבר בפשטות: כיון שבשעה שישאל עושין תשובה „מיד הן נגאלין"⁶⁰, ואע"פ ש„אני ישנה בגלותא“, „לבי ער לקב"ה" וכו'⁶¹ – הרי משיח מוכרח להיות מוכן מיד ברגע שלאחרי החורבן, כדי שתוכל להיות הגאולה „מיד"⁶² כשעושין תשובה⁶³).

(58) איכ"ר פ"א, נא.

(59) לשון המתנת כהונה שם.

(60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(61) זח"ג צה, א. וראה שהש"ר עה"פ (שה"ש

ב, ה) אני ישנה גו'.

(62) ואף שאומר „דאטייליד פריקהון

דיהודא" (ואיך שייך שיהי' מוכן תיכף לגאול את ישראל) – הרי מצינו דוגמתו קודם המבול דביום שנולד עזר לאמו (ב"ר פל"ג, א. ויק"ר פ"ה, א). וצ"ע ובירור ב„נבואת הילד" (נדפס בסו"ס נגיד ומצוה ועוד. וראה סה"ד ד"א רמה).

(63) ראה שיחת חגה"ש תשד"מ שבעת

החורבן הי' זמן המוכשר ומסוגל ביותר לתשובה כאשר בני" ראו חורבן הבית כו'.

(64) ושם רפ"ה שקאי בהד' צומות – כולל ת"ב: ישראל מתענים כו' כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה.

(65) לך טו, יג.

(66) שם, יד.

(67) ראה לקו"ש חכ"א ע' 15 ואילך. וש"נ.

ותחיית המתים שהוא גילוי אור אין-סוף ב"ה בעולם הזה הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות". וכיון שהגילויים ועניני הגאולה באים ע"י "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", מובן, שגילויים וענינים אלו קיימים ונמצאים מן המוכן בתוך מעשינו ועבודתנו.⁷⁴

בעיני בשר אין הדבר נראה, אך צדיקים ונשיאי ישראל, שעיניהם פקוחות ומאירות, רואים בגלות גופא (הן בירידה וחושך הגלות והן במעשינו ועבודתנו) את ענין הגאולה שכזה.

ט. ע"פ ה"ל יש לכאר דבר תמוה בנוגע לענין הקיצין.

איתא בגמרא⁷⁵: "תיפח עצמן של מחשבי קיצין". וכן הביא הרמב"ם בספרו (שהוא ספר "הלכות הלכות") בסופו⁷⁶: "וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תיפח רוחם של מחשבי הקצים".

אך הנה בפועל מצינו ריבוי "קצים" – בנוסף למובא בגמרא מחז"ל – גם מגדולי ישראל שלאחר זמן הש"ס ובכל הדורות⁷⁷, ונוסף על כל זה – הרמב"ם עצמו כתב "קץ" באגרת תימן⁷⁸, ועל-דרך-זה גם בדורות שלאחר מכן. וידוע

ולכן בקשו לצאת מהגלות בהקדם האפשרי ולוותר על ה"רכוש גדול"⁶⁸.

[ויש לומר שזהו הפירוש הפנימי בזה ששבט לוי לא נשתעבדו⁶⁹: מצד לימוד התורה שלא פסק מהם, ומשום שעמדו במצות אבות⁷⁰, ידעו והכירו והרגישו עוד בהיותם במצרים שהגלות והשעבוד עצמם מביאים לזיכוך ועליה, לרכוש גדול – וממילא לא חשו בשעבוד].

ועל-דרך-זה – כיון שכל המלכיות (הגליות) נקראות על שם מצרים⁷¹, כן הוא גם בנוגע לכל הגליות, ובפרט גלות זה האחרון: בגלוי ובהרגש, התחלת הגאולה היא בהפסק זמן לאחר החורבן והתחלת הגלות, אך בפנימיות, מאחר שכל ענין הגלות הוא לצורך העליה בגאולה (ה"רכוש גדול" היוצא מן הגלות), נמצא שהרגע הראשון שלאחרי רגע הגלות – הוא רגע בלתי נפרד מן הגאולה⁷².

וכנ"ל – אין זה רק בענין החורבן והגלות כפי שהוא מצד למעלה, מצד הקב"ה, אלא גם בעבודתם של ישראל. וזהו ש"צעקה פרתו כו", כי הדבר הורגש אפילו ע"י בהמה כאן בעולם הזה.

ויתירה מזו, בלשון אדמו"ר הזקן⁷³: "תכלית השלימות הזה של ימות המשיח

74) ראה לקו"ש חכ"א ע' 18 ואילך. חכ"ב

ס"ע 75 ואילך.

75) סנהדרין צז, ב.

76) ה' מלכים פי"ב סה"ב.

77) כמה מהם הובאו ונסמנו בהערות הרב

מרגליות לשו"ת מן השמים (ירושלים תשי"ז)

לטי"עב.

78) פרק ג' קרוב לסופו. וראה לקמן בפנים

והערה 88.

68) ברכות ט, ריש ע"ב.

69) פרש"י שמות ה, ד. וראה שמור" פ"ה, טז.

תנחומא וראו ו.

70) ראה רמב"ם ה' ע"ז ספ"א.

71) ב"ר פט"ז, ד.

72) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 72 ואילך,

בביאור הסיום דמס' מכות: ר' עקיבא משחק כו'.

73) תניא רפ"ז.

שהודיע עליהם, כי היו אלה זמנים שבהם היו ישראל בשפל המצב, בעלי סברות רבות נשחתות, ואזי גדולי ישראל קיבצו ומשכו אליהם, המון העם, על דרך חשבון הקצים, ובכך חיזקו אותם באמונתם, ועוררו בהם התקוה לגאולה⁸⁵, בהודיעם להם⁸⁶ שהגאולה קרובה ממש לבוא – אע"פ שלולא זאת, התורה אסרה זה⁸⁷.

אבל ע"פ הנ"ל י"ל בדרך אפסר: כיון שהצדיקים רואים בכל משך זמן הגלות כיצד העבודה בכל יום ובכל רגע בגלות יש בה מעניני הגאולה, והיא מקרכתם, ובכל יום נוסף וכו' בגלות רואים הם את ההוספה בגילויים ובעליות של הגאולה („רכוש גדול"), עד שכל הוספות אלו מצטרפות ומביאות למצב של שלימות ההוספה – לפיכך גילו את זמן השלימות, „שנת הקץ", היינו, שהודיעו על-דבר זה שישראל קרבים והולכים אל השלימות בהוספה זו ואל השלימות בגילוי הנעלה יותר.

ותכלית הדבר – לעורר את ישראל שעבודתם במשך הזמן שבין גילוי הקץ ליום הקץ צריכה להיות בהתאם לשלימות הגילוי הזה, כדי שהדבר יבוא ויתקיים ע"י עבודתם בפועל.

(85) בשאר התרגומים בשינוי (גם בתוכן)

קצת.

(86) ומסיים „ואין לטעון עליו על שטעה בחשבונותיו". ועד"ז בתרגום אבן תיבון. ובאבן חסדאי „ואין הכוונת הקצים אשר עשה תפיסה עליו". ועד"ז בתרגום קאפח.

(87) כ"כ הרמב"ם בנוגע להרס"ג „אע"פ שהי' יודע שהתורה אסרה זה". ובתרגום קאפח „שהתורה הזהירה על כך". וכיו"ב בשאר התרגומים.

הקץ של אדמו"ר הזקן במאמרו הידוע⁷⁹, „ואת האלף ושבע מאות"⁸⁰.

והנה ביאור הדבר בפשטות, שהטעם לזה שאמרו „תיפח עצמן של מחשבי קיצין" הוא⁸¹ (כהמשך דברי הגמרא) „שהיו אומרים כיון שהגיע עת הקץ ולא בא שוב אינו בא", וכמו שביאר הרמב"ם (באגרת תימן) שהדבר מביא לידי כשלון ותקלה לעם, „שמא יטעו בראותם שבאו הקצים ולא בא"⁸², וזה עלול לגרום להעדר האמונה בביאת המשיח, „לפיכך התפללו עליהם חכמים שתפח דעתם וישחת חשבונם"⁸³.

משא"כ גילוי הקצים שע"י גדולי ישראל – אדרבה: הדבר היה לשם התכלית הכי נעלה (וכמו שהמליץ הרמב"ם על הרס"ג⁸⁴ בנוגע לקצים

(79) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 237 (ובסה"מ פר"ת ע' שיט). המאמר נדפס במאמרי אדה"ז – פרשיות ח"א ע' תיט ואילך. וראה שם ע' תכג. וראה אוה"ת להצ"צ נ"ד ע' קפג.

(80) ראה דברי כ"ק אדנ"ע בנוגע שנת תרס"ו (שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר – בהוספות לסה"מ תרס"ו בסופו – קה"ת, תנש"א, ע' תרפח).

(81) ראה פרש"י סנהדרין שם ד"ה ויפח הקץ: תיפח נפשו של מחשב הקץ שלא הי' לו לכזב ולומר כיון שהגיע וכו'. והיינו, דמפרש ההמשך בגמ', „שהיו אומרים כו" – אמחשבי קצים עצמם. והוא דלא כפירוש הרמב"ם דלקמן בפנים, ודא"ר הנס יטעו בהו.

(82) כ"ה בתרגום דאגרת תימן דר' נחום המערבי (וכן להלן). ובשאר התרגומים בכמה שינויים.

(83) „שיכוזב השם מחשבתם ויפסיד הנהגתם" (תרגום אבן חסדאי), „להכשילם ולהפסיד הנהגתם" (אבן תיבון), ובשלתם הוא בלשון תפלה. ובתרגום קאפח „לפיכך קללום שיכוזב ה' את הבירור שלהם ויקלקל מועצותיהם".

(84) באגרת תימן שם.

לאידך, ידוע מה שמביא⁸⁹ ר' הלל מפאריטש „בשם הרב מבארדיטשוב נבג"ם" ש„שבת חזון" הוא מלשון מחזה, דבשבת זו „מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד"⁹⁰.

ולפי הנ"ל מובן, שאין אלו שני פירושים הפכיים, אלא אדרבה, שייכים המה זה לזה; ויתירה מזו – באים בהמשך זה לזה תיכף ממש: בחורבן ביהמ"ק, עד למזריגה הכי תחתונה שבזה – בשבת חזון שהיא השבת שלפני (ושייכת ל)תשעה באב⁹¹, „רואה" כל אחד (בשבת עצמה, החל מהרגע הראשון, הנקרא „שבת חזון") את בנין המקדש דלעתיד.

ועי"ז נפעל באיש ישראל שלא יתפעל מכל הקשיים של חושך הגלות, ובדרך ממילא – עבודתו, „מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", היא באופן נעלה עוד יותר,

ועי"ז יבנה ביהמ"ק השלישי, אשר „בנוי ומשוכלל למעלה"⁹², ויקויים ענין „חזון" כפשוטו, שיהיה נראה בעולם הזה למטה מעשרה טפחים, כי „יבא אריה במזל אריה ויבנה אריאל . . . בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס", במהרה בימינו ובחודש זה – מזל אריה – ממש.

(משיחת ש"פ דברים תש"נ)

89) נעתק באוה"ת לנ"ך ח"ב ע' אצ"ו.

90) ראה בארוכה שיחה שלאח"ז. לקו"ש ח"ט ע' 24 ואילך.

91) וראה לעיל הערה 11.

92) רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ובכ"מ.

וראה לקו"ש ח"ח ע' 418. וש"נ.

גילוי הקץ, חשבון הקץ, ע"י הרמב"ם, אדמו"ר הזקן וכו' – היו התעוררות ונתינת כח להוספה יתירה בעבודת התורה והמצוות, כדי שיהיו בהתאם לגילוי זה.

ואם כן, בנוסף לזה פשוט שלא על זה קאי איסור „חשוב קצים" – שאותו, כנ"ל, הביא הרמב"ם להלכה –

הרי צדיקים גדולים, הרואים⁸⁸ את העליה הגדולה והרכוש גדול שהשיגו כבר ישראל בזמן זה – ודבר זה מביא להפלאה יתירה בשבחן של ישראל ובאהבת ישראל ובזכותם של כל ישראל – אדרבה: שומה עליהם לגלות זאת, כהתעוררות לתוספת בעבודת השם ונתינת כח על זה, כדי שבהתאם לזה יוסיפו ישראל יותר בעבודתם, וכנ"ל.

יו"ד. עפ"ז יומתק ביאור ענין שמה של השבת – „שבת חזון":

כפשוטם של דברים הרי זה ע"ש התחלת ההפטרה „חזון ישעיהו", שבגלוי „אשר חזה על יהודה וירושלים גו'" הענינים הבלתי רצויים – (ג') דפורענותא,

88) ועפ"ז מתורץ בפשטות מה שלאחרי שהרמב"ם האריך לבטל וכו' הדרך של מחשבי קצים (ומסיים „אבל אמתת העת על בור' אינה מודעת"), ממשיך ומודיע קץ שהוא קבל, ואשר „זהו יותר אמתת מכל חשבון שנאמר בשום קץ", ע"ש, אלא לפי שאי"ז בכלל בגדר מחשבי קצים, כיון שנתגלה אליו המצב והקץ,

ולכן מאריך ומדגיש לפני שמודיע הקץ „אבל יש אצלנו קבלה גדולה ונפלאה קבלתי אותה מאבי שקבל מאביו ומאבי אביו והוא קבל מאביו כו'".

ולהעיר מלקו"ש ח"כ ע' 234.

